

Studiu

Patru sute de ani de Francmasonerie în Scoția

Abstract

Scoția are cele mai vechi loje masonice și cele mai vechi înregistrări masonice din lume, care predatează omoloagele Englezești cu mai bine de un secol. Totuși francmasoneria este adeseori neglijată de către istoricii sociali și culturali, în parte datorându-se ignoranței și stereotipurilor negative ale mișcării și în parte din cauza trecutului excesiv de secretos al francmasoneriei. Scopul acestei lucrări este de a studia dezvoltarea mișcării și de a indica multe aspecte ale "Breslei" care se pot dovedi a fi subiecte importante pentru cercetare. Lojele scoțiene au apărut ca și organizații ale lucrătorilor în piatră, care s-au dezvoltat încet la început. În primii ani au început să primească oameni din alte organizații și oameni cu statut social înalt. Acest proces s-a accelerat după ce s-au pus bazele Marii Loje în Londra anului 1717: francmasoneria a devenit ceva la modă. Dar deși multe loje începuseră să fie dominate de oameni care aveau un statut înalt, multe altele rămăseseră și au rămas în continuare, formate din membri aparținând clasei muncitoare.

DAVID STEVENSON este Profesor Emerit de Istorie Scoțiană la Universitatea St Andrews. O versiune anterioară a acestei lucrări a fost prezentată Centrului de Cercetare în Francmasonerie, la Universitatea din Sheffield, în 2006.

Atunci când Londonezul de origine Aberdoniană James Anderson a realizat faimoasa (dar aproape în totalitate ficțiune) istorie a masoneriei, în "Constitution of the Free-

Masons” din 1723, el a început cu creația lumii.¹ Principiile masoneriei își aveau rădăcinile în Dumnezeu, astfel că atunci când El a creat omul după chipul și înfățișarea sa, omenirea a moștenit și aceste principii. Mai degrabă mai puțin ambițioasă, această lucrare începe cu secolul XVI. În Scoția (la fel ca peste tot) lucrătorii în piatră născociseră deja mituri și tradiții cu privire la breasla lor, atașând cel mai probabil ritualuri acestora, timp de secole. Masonii medievali aveau ”loje” temporare, în sensul de ateliere de muncă acoperite, și fără îndoială că acestea erau folosite și în scopuri sociale și pentru realizarea ritualurilor lor. Acestea loje erau atașate clădirilor individuale, masonii neavând nevoie de locuri anume alocate de către oraș. Marile clădiri din piatră aveau nevoie de mentenanță continuă, realizată de către un meșter muncitor care avea în subordine un număr de muncitori în piatră plătiți. Aceștia se considerau ca fiind formatorii unor loje, ceea ce implica anumite tradiții care trebuiau respectate. Astfel, în Dundee, în anul 1537, consiliul și marele preot al Dundee l-au numit pe George Boiss mason pe viață conform ”vechii uzanțe și legii nescrise a Doamnei noastre Luge de Dundee”.² Loja a devenit o instituție, deși totuși era în continuare atașată unei anumite clădiri, în acest caz aparținând de biserica St Maria din Dundee.

Apoi, la sfârșitul secolului XVI, apar dovezi cum că acolo exista un interes în organizarea unei bresle masonice având la bază motive mult mai largi – există o mențiune cu privire la un ”administrator” regional al masonilor în nord-estul Scoției. Dar cea mai mare schimbare a apărut la sfârșitul anilor 1590 atunci când William Schaw, maestrul de lucrări al lui James VI, a solicitat să fie administrator general peste toți masonii Scoției, căutând să stabilească o rețea de loje care, deși în cea mai mare parte aveau la bază instituții existente, trebuiau să fie reformate, standardizate și controlate de către el. Coduri ale statutelor au fost realizate de către Schaw în 1598 și 1599. Una dintre aceste reforme (pentru care istoricii sunt foarte mulțumiți) a fost să ordone lojelor să țină minute scrise ale ședințelor. Ca și rezultat, lojele au ieșit dintr-o dată din obscuritate: cea mai veche minută a unei loje datează în anul 1599. Schaw a murit la câțiva ani după ce și-a început reformele, dar aceste noi tipuri de loje au reușit să dăinuiască permanent, niște adevărate instituții de păstrare a datelor, chiar dacă modul de supraveghere centralizată a lojelor, plănuită de către Schaw, a murit odată cu acesta.

¹ Materialul cu privire la perioada până la cel de-al XVIII-lea secol este derivat din următoarele lucrări: David Stevenson, *The Origins of Freemasonry: Scotland's Century, 1590 – 1710* (Cambridge, 1988) și David Stevenson, *The First Freemasons: Scotland's Early Lodges and their Members* (ediția II, Edinburgh, 2001)

² Douglas Knoop și GP Jones, *The Scottish Mason and the Mason Word* (Manchester, 1939), 61-2; RS Mylne, *The Master Masons to the Crown of Scotland* (Edinburgh, 1893), 93-4.

De ce a realizat Schaw inovațiile pe care le-a făcut? Acest aspect poate doar să fie presupus, dar ceea ce este evident este ambiția acestuia de a avea mai multă putere. Probabil că exista o anumită recunoaștere a faptului că breasla și tradițiile sale ajunseseră într-o formă destul de proastă. Reformarea Protestantă a privat breasla de unul dintre cei mai importanți patroni, ducând mai degrabă la distrugerea bisericii decât la construcția acesteia. Ritualul religios care stătea la baza breslei, conținând altarurile proprii în bisericile orașelor, a fost oprit și probabil că atunci s-a simțit nevoia de a fi înlocuite cu ritualurile seculare bazate pe tradițiile masonice. Dintr-un punct de vedere mai pozitiv, Scoția a reușit în jurul anilor 1600 să scape de zeci de ani de instabilitate politică. Cu o mai mare stabilitate a apărut o serie nouă de clădiri – castele, case de țară și proiecte municipale. Din punct de vedere intelectual, existau dezvoltări care însemnau că masonii puteau să își revendice statutul superior. Conceptele moderne înalte de arhitectură începuseră să apară și masonii își asumau arhitectura acestora. Geometria și matematica începeau să fie acceptate tot mai mult ca și noi posibilități de înțelegere a lumii – și ideea că Dumnezeu este Arhitectul Divin era deja ceva obișnuit. Masonii s-au mândrit și au evocat timp de secole cunoștințele lor avansate de geometrie, și faptul că erau practicanți ai uneia dintre cele șapte arte liberale, și acum, ideile Renascentiste păreau să asigure credibilitatea solicitărilor cu privire la statutul lor înalt. Este semnificativ faptul că William Schaw, meșter de lucrări, a fost descris ca și arhitect pe mormântul său.

Lojele lui Schaw erau în totalitate "operative" – ceea ce însemna că toți membrii erau lucrători în piatră. Funcțiile lojelor erau similare în multe feluri cu cele ale breslelor – regulamentul breslei, cu precădere cel cu privire la admitere și pregătire. Aceștia aveau de asemenea, la fel ca și breslele, funcții similare cu cele ale Societăților de Beneficii și Societăților de Ajutor de mai târziu – plăți către membrii care erau în incapacitate de muncă, fiind bolnavi sau răniți, sau în cazul morții acestora, plăți către văduvele lor. În final, deși nu erau menționate în minute, se cunoștea aproape cu siguranță că încă de la început aceste loje realizau un ritual de inițiere în secretele breslei, deși referințe scrise despre acestea nu au fost găsite înainte de anii 1630. Aceste secrete aveau un scop utilitar, pentru că aveau în vedere în mare parte coduri de recunoaștere, prin care cei inițiați puteau să spună dacă cei care susțineau că au fost inițiați, chiar fuseseră. Dacă nu erau inițiați, masonii inițiați ar fi trebuit să refuze să lucreze cu ei. Ideea de a avea secrete purta cu ea o doză de mândrie – masonii erau superiori față de orice alte domenii, și ritualurile prin care erau ținute secretele făceau în totalitate referire la solicitările tradiționale ale breslei cu privire la preamărire și la vechime.

Aceste loje erau corpuri autonome. Deși existau și excepții, majoritatea nu au dorit să facă parte din breslele oficiale (încorporări), cu regulamente și licențe date de autoritățile orașului. Aceștia se mândreau cu independența lor, de faptul că nu trebuiau să răspundă în fața consiliului orașului. În unele cazuri lojele se întâlneau în mod deliberat în afara orașelor, în loc să se întâlnească în interior. În termeni metaforici, acestea erau tot timpul "în afara" orașelor, nu parte din ele. O lojă adevărată, s-a spus cu o exagerare literară, ar trebui să se întâlnească "la o zi distanță de un oraș fără să se audă lătratul unui câine sau cântatul unui cocoș".³ În majoritatea breslelor din orașe, carierele oamenilor implicați căutau să avanseze într-o singură ierarhie, aceea a integrării lor, mutându-se de la ucenic la muncitor plătit cu ziua și apoi la meșter. Dar masonii din Edinburgh și poate unii din alte orașe s-au dezvoltat într-o instituție secundară paralelă, loja, devenind la început când se înrolau, ucenici și apoi parteneri ai breslei sau meșteri. De ce s-a procedat așa? În primul rând, masonii puneau mare preț pe independența lor. În cel de-al doilea rând, multe integrări au adunat în același loc mai multe bresle – masonii fiind adeseori grupați cu alte clădiri de comerț. Aceasta însemna că integrările nu puteau să îndeplinească nevoile masonilor, pentru că aceștia aveau nevoie de un loc unde să își realizeze ritualurile și să inițieze oamenii în secretele menite doar pentru ei, care erau la rândul lor secrete față de toți ceilalți. În Aberdeen, masonii au urmat o strategie diferită pentru a-și păstra exclusivitatea. De la jumătatea secolului XVI niciun mason nu a devenit burghez și când orașul a început să înregistreze ucenicii la începutul secolului XVII, niciun mason nu a fost trecut pe liste. Masonii, se pare, au optat să nu facă parte din structura guvernamentală a orașului.

Deși la început lojele Scoțiene erau în totalitate formate din masoni pietrari, în timp au început să picure în interior persoane din afară, în mare parte domni, care s-au alăturat acestora. În anii 1690 s-a format o nouă lojă în Dunblane care era dominată de domni din afară. Ce se întâmpla? Pentru început, de ce au vrut lojele să primească persoane din afară în cadrul organizației și care să le cunoască secretele lor exclusive? Unul dintre motive a fost faptul că, într-o societate ierarhizată, era o adevărată mândrie pentru acești oameni ai breslei să aibă mici aristocrați care își doreau să facă parte din frăția lor. Acești domni care își doreau să intre și să facă parte din breaslă și să cunoască secretele lor, par să valideze solicitările înalte pe care breslele le-au făcut cu privire la cunoașterea și utilizarea geometriei, știința care a transformat lumea în ceva explicabil. Un alt motiv pentru admiterea persoanelor din exterior care dețineau titluri înalte a fost

³ Douglas Knoop, GP Jones & Douglas Hamer (eds) *The Early Masonic Catechisms*, ed Harry Carr (ediția a doua, Manchester, 1963), 32.

faptul că aceștia în general erau dispuși să plătească taxe destul de mari pentru accesarea în cadrul lojei. În secolul XVIII, când picăturile de noi veniți care doreau să se alăture breslei deveniseră un adevărat potop, banii erau în mare parte motivul pentru care aceștia erau acceptați. Multe vechi loje aveau probleme. Regulile tradiționale de comerț erau încălcate. Lojele se presupuneau a fi corpuri în care masonii muncesc împreună pentru interesul comun, dar apăruseră divizări interne. Maeștrii nu mai respectau regulile cu privire la limitarea strictă a numărului de ucenici pe care puteau să îi ia. Ucenicii reprezentau mână de lucru ieftină. Dar odată ce ucenicia se termina și aceștia deveneau zilieri, ei descopereau că aveau șanse foarte mici de a deveni maeștri. Aveau să rămână împotmoliți în munca de zilieri o viață întreagă, lucru care începuse să displace. Aceștia puteau să aibă rangul de parteneri sau maeștri în cadrul lojei, dar în lumea reală ei nu dețineau nicio putere.

Tensiunile cauzate de o astfel de dezvoltare au dus la o scindare a Lojei Edinburgh și la formarea unei loje separate a zilierilor, în anul 1707, cu scopul protejării propriilor lor interese. Până în anul 1840 loja a insistat ca 90% din noii membri să fie oameni din cadrul breslei.⁴ Și astăzi sunt loje care admit doar oameni cu experiență, îndemânatici, care au ani de muncă în spate. Astfel au început să apară numeroase tipuri de loje, unele dominate de "operativi" – oameni muncitori – altele de către comercianți, și altele de mici aristocrați. Lojele mai vechi începuseră să aibă probleme financiare, căutând ca și soluții diversificarea membrilor – lăsând să intre micii aristocrați și alții.

Cealaltă parte a monedei, reprezentând motivul pentru care lojele au permis accesarea persoanelor din exterior este, bineînțeles, întrebarea cu privire la motivul pe care îl aveau acești oameni să intre în loje. La început, șansa și curiozitatea i-a adus înăuntru. Masonii erau cunoscuți ca având secrete, "Lumea Masonă" așa cum erau cunoscuți, posibil o aluzie deliberată la Biblie ca fiind "Cuvântul lui Dumnezeu". Și se poate suspecta faptul că unor masoni le plăcea să se laude în termeni generali cu secretele pe care le dețineau, cu puterile pe care acestea îi înzestrau și cu cunoștințele străvechi pe care le posedau. Aristocrații erau intrigați – aceștia doreau să cunoască aceste secrete și ritualuri despre care auziseră. Poate că cei care aveau o înclinație înspre matematică erau cu precădere atrași de spusele masonilor cu privire la faptul că arta lor era geometria. Ar fi putut totodată să existe un element de "curiozitate inițială" – se prezentau pentru a vedea ce fac acești oameni din bresle și socializau cu ei ca și cu niște

⁴ RF Gould, Gould's History of Freemasonry, ed Herbert Poole, 4 vol (Londra, 1951)

frați. Mulți masoni aristocrați, odată ce au fost inițiați, nu au mai fost văzuți vreodată în acea lojă.

Începând cu anul 1700, au existat dezvoltări culturale și sociale care au ajutat la dezvoltarea francmasoneriei. "Lumea asociativă" descrisă de Peter Clark începea să apară, o cultură masculină bazată pe o largă varietate de organizații voluntare, existente în Londra și în alte orașe.⁵ Au apărut un mare număr de cluburi și societăți. În adâncul inimii lor stătea sociabilitatea, grupuri de oameni întâlneau-se în cafenele și pub-uri pentru a discuta, râde, bea, mânca și cânta. Se poate nota că multe dintre aceste cluburi aveau anumite valori pe care francmasonii ulteriori le-au considerat ca fiind specifice masoneriei. Cluburile adeseori realizau un mix de oameni cu statuturi sociale diverse, aceștia bazându-se pe prietenie – sau fraternitate – și pentru a evita controversile, multe dintre ele nu discutau politică sau religie. Unele cluburi au dezvoltat anumite interese particulare. Uneori acestea erau foarte serioase – culturale, educaționale sau literare. Altele au găsit haiduc să inventeze ritualurile lor semi-serioase și miturile de origine antică. Anglia nu a dezvoltat în trecut loje permanente cum erau în Scoția, dar același fel de cunoștințe masonice și inițieri erau cunoscute, iar în secolul XVII, grupuri mici, migratoare de mici aristocrați se întâlneau din când în când pentru a realiza inițieri. Nu este deloc surprinzător faptul că în busculadele arzătoare ale cluburilor Londoneze, unele preluaseră teme masonice. În 1716, patru loje numite după cluburile Londoneze s-au adunat și s-au decis să formeze Marea Lojă. "Marea" era o exagerare dar ideea a prins la publicul acelor zile. În câțiva ani, oameni chiar și nobili începuseră să le placă ideea de a fi masoni, înrolându-se și formând multe noi loje. Masonii reprezentau marele succes a ceea ce se poate numi "brandingul" lumii cluburilor, Starbucks-ul de astăzi, cu o rețea locală de loje aflate în continuă creștere, ținute la un loc de către Marea Lojă.

Această modă a francmasoneriei s-a transmis repede în Scoția și începuseră presiunile asupra lojelor existente de a admite tot mai mulți oameni din exterior. Unele loje rezistaseră, masonii în piatră fiindu-le teamă că instituțiile lor ar fi fost vandalizate și acaparate de noii sosiți. Aveau adeseori dreptate, dar recompensele financiare ale noilor sosiți deveniseră foarte tentante. Dezbaterile puteau fi uneori urmărite. Loja Edinburgh avea probleme în anii 1720 pentru că mulți dintre tinerii masoni în piatră nici nu mai încercau să intre, atâta timp cât a fi membri în lojă nu însemna neaparat pentru ei accesul la o carieră. Una dintre sugestiile făcute în Loja Edinburgh a fost reducerea

⁵ Peter Clark, *British Clubs and Societies, 1580 – 1800: The Origins of the Associational World* (Oxford, 2000)

tarifelor de intrare, tocmai pentru a atrage acești masoni în piatră. O altă sugestie era să primească oameni din afara lojei – dar numai meșteșugari din alte domenii. La început a fost primită cu ostilitate o astfel de dilatare a exclusivității masonice. Fără îndoială, prin presiuni financiare, până în 1730 majoritatea noilor inițiați erau de la alte bresle – la care se mai adăugau câțiva nobili.⁶

St Andrews a rămas cu încăpățânare o lojă exclusivă masonilor în piatră până în 1767, dar o minută neobișnuit de directă arată că la acel moment loja se afla într-o foarte mare problemă financiară și îi lipsea leadership-ul. Minuta spunea că existau masoni buni în lojă, dar puțini erau cei potriviți să conducă, în mare parte din cauza lipsei "abilităților și interesului". S-a decis astfel, să se recruteze "Domni din acest Cartier", care erau dispuși să plătească taxe mari de intrare și să ofere leadership.⁷ Dar la scurt timp după ce aceștia au fost acceptați, au ajuns să domine loja.

Atitudinile față de inițiere era uneori foarte simple. Loja de Melrose în 1751 intrase într-un impas financiar și a trecut de el permițând oricui dorea să se înscrie "pentru plăcerea lor", să o poată face – cu condiția să plătească taxe foarte mari.⁸ Unele loje erau fericite să vadă că se făceau inițieri de către membri individuali în afara lojei – cu condiția ca taxele să fie apoi transmise lojei.⁹ În 1835 loja de Scoon și Perth a acceptat ca un membru să poată să inițieze noi membri oricând dorește.¹⁰ O lojă din Edinburgh a recrutat foarte mult în Montrose – spre furia lojei locale, un braconaj care însemna că cealaltă loja își pierde taxele de inițiere. În unele loje era acceptat ca domnii aplicanți să fie doar interesați de modul în care decurge inițierea și să nu se mai chinuie să mai vină mai mult de o singură dată, astfel că acestora le era permis să treacă prin toate gradele de inițiere la o singură întâlnire.¹¹ Cât de profitabilă era recrutarea membrilor din clasa superioară este arătat de către scala taxelor de inițiere a lui Haughfoot. Astfel, un muncitor plătea 1 liră, în timp ce un cavaler plătea 7 lire.¹²

⁶ Lisa Kahler, "The Lodge of Edinburgh, 1598 - 1746", în R W Weisberger (ed.), *Freemasonry on Both Sides of the Atlantic: Essays Concerning the Craft in the British Isles, Europe, The United States and Mexico* (New York, 2002) 6 - 31

⁷ St Andrews, Loja de St Andrews, Minutele. Mulțumesc lui Mark C Wallace pentru referința sa.

⁸ W.F. Vernon, *History of Freemasonry in the Province of Roxburgh, Peebles and Selkikshire* (Londra, 1893) 32.

⁹ D.M Lyon, *History of the Lodge of Edinburgh (Mary's Chapel) Nr 1, Embracing an Account of the the Rise and Progress of Francmasonry in Scotland* (Edinburgh 1873; ediția de 300 ani, 1900), 109.

¹⁰ Lyon, *History*, 112-13

¹¹ E.g. Dunblane in 1716 (Lyon, *History*, 109)

¹² Vernon, *History*, 283

Recrutarea unui număr mare de oameni înstăriți putea să ducă la derapaje. Când era vorba de mâncare și băutură, noii membri bogați doreau o calitate mai bună, calitate pe care muncitorii nu și-o puteau permite. De asemenea aceștia puteau să ducă taxele mai sus doar pentru a-și putea permite mese cât mai bogate. Astfel că uneori au apărut scindări. Un aranjament amiabil din 1816 a dus la retragerea membrilor mai săraci din Loja Kelso și la formarea unei noi loje cu taxe mai mici.¹³ Astfel, masonii puteau spune că sunt "la același nivel" dar aceștia nu doreau tot timpul să socializeze sau să mănânce la un alt nivel decât cel cu care erau obișnuiți. Și alte inegalități între acești presupuși frați egali au mai apărut din când în când. Oamenii care erau folositori lojei puteau să fie inițiați pe gratis – așa cum erau muzicienii – dar uneori aceștia nu aveau voie să voteze în deciziile lojei. În mod similar, unele loje au căutat să definească toți membrii care nu erau meșteri ca și masoni onorifici, astfel că aceștia nu aveau drept de votare.

Toate lojele și-au folosit unele dintre fondurile lor pentru a face plăți caritabile membrilor care aveau probleme. Începând de la jumătatea sec XVIII către jumătatea secolului XIX, în multe loje din zona rurală a Scoției astfel de beneficii au devenit motivul pentru care mulți oameni deveniseră masoni. Lojele deveniseră instituții financiare cu ritualuri de inițiere atașate. Un raport al sfârșitului secolului XVIII din districtul Cunningham din Ayrshire spunea despre lojele masonice că "toate aceste societăți armonice pot totodată să fie considerate asociații pentru ajutorarea bolnavilor și a săracilor. Toate au fonduri specific create pentru astfel de scopuri – unele dintre ele chiar considerabile."¹⁴ Cu economia schimbându-se, un număr tot mai mare de oameni începeau să muncească pentru salarii bănești. Fără companii de asigurări sau bănci, cei care încercau să își facă economii pentru viitor au fost nevoiți să își formeze propriile lor societăți ajutor reciproc și adeseori apelau la masonerie ca și asigurare. Masoneria era foarte bine cunoscută și avea principii stabile cu privire la frăție și la actele de caritate pentru membri, ceea ce o făcea să fie o instituție de încredere. Astfel, mulți muncitori au acceptat o intervenție masonică în societățile lor de ajutor – la fel cum în secolul XIX multe sindicate aflate la început aveau să copieze ritualurile și modul de organizare a masoneriei.

Uneori oamenii care se alăturau lojelor din motive financiare aveau anumite dubii cu privire la ritualul masonic. De exemplu, în Jedburgh în anul 1811, s-a întâmpinat situația

¹³ Vernon, History, 224-5

¹⁴ George Robertson, Topographical Description of Ayrshire (Irvine, 1820), 430. Legislația din anii 1790 a făcut ca unele loje să se înregistreze oficial ca și societăți: vezi Edinburgh, National Record of Scotland, FS1/10/1; FS 1/12/13; FS1/16/38; FS1/17/91.

cu privire la membrii care erau inițiați în primul grad, dar care refuzau să fie inițiați ca și maeștri. A existat apoi o mișcare pentru a le interzice acestora să mai primească beneficii, pentru că nu plățiseră taxa de inițiere ca și meșter, dar s-a aflat ulterior că motivele celor care refuzau inițierea nu erau financiare. Nu doreau să devină maeștri pentru că aveau anumite scrupule cu privire la ritualurile pe care această inițiere le implica – se pare că auziseră destule despre ritualul secret pentru a cunoaște că implica teme legate de moarte și reînviere, pe care unii le considerau blasfemitoare. În final, Loja Jedburgh a stabilit că cei care refuzau să fie inițiați ca și maeștri ar trebui să le fie permis să aibă acces la beneficii – cu condiția să fi plătit taxa pe care ar fi trebuit să o plătească dacă ar fi devenit maeștri! Acestor non-inițiați le era interzis să facă parte din conducerea lojei și evident că trebuiau să se retragă atunci când anumite ritualuri erau realizate.¹⁵

Una dintre cele mai clare afirmații cu privire la loje ca și societăți de ajutor este făcută de Robert Burns în anul 1782. În acel moment, finanțele lojei sale erau într-o situație dezastruoasă. Maestrul lojei era un latifundiar local care rareori apărea la întâlniri. Burns a apelat la acesta pentru ajutor. "Privim Loja Masonă ca fiind o problemă serioasă, atât cu privire la însăși caracterul masoneriei, precum și la faptul că este o societate caritabilă" Maestrul a părut a nu fi foarte interesat de cele spuse de Burns, "dar domnule, pentru noi, cei care suntem pătura de jos a societății, a avea un fond la dispoziție, pe care să ne putem baza cu certitudine că va fi folosit doar în cazuri de forță majoră, sau când vom fi bătrâni, aceasta este o problemă de foarte mare importanță." Burns și-a implorat maestrul să stabilească o întâlnire pentru a rezolva lucrurile.¹⁶

Devenise adeseori dificil de a reconcilia loja cu activitățile societății caritabile. Existau dispute tot mai mari cu privire la modul în care banii colectați în "cutiile" lojei, să fie utilizați. Unele loje îi cheltuiau doar pe plata beneficiilor și pe costurile de existență. Dar alte loje plăteau bani pentru haine sau pentru mâncare și băutură, pentru participarea la anumite evenimente sau îi donau către cauze locale, cum ar fi construirea unui nou pod sau a unei noi primării. În lojele cu o mixtură socială de membri, cei înstăriți nu aveau ca și prioritatea realizarea unor fonduri ale lojei, lucru pe care membrii mai săraci îl doreau. Cei care considerau loja în primul rând ca și un loc de socializare, aveau aproape inevitabil vederi diferite față de cei care existau acolo pentru a-și asigura bătrânețile sau familiile.

¹⁵ Vernon, History, 183

¹⁶ John Weir (ed), Robert Burns the Freemason (Edinburgh, 1996), 25

În ultimele decade ale secolului XVIII și primele decade ale secolului XIX, legislația statului începuse să reglementeze societățile de ajutor. Acestea putea să beneficieze de un status legal, recunoscut, ca și încorporații – cu condiția ca fondurile lor să fie menite doar pentru cheltuieli administrative și pentru plata beneficiilor. Lojele trebuiau adeseori să separe fondurile pentru cheltuieli generale de fondurile pentru ajutoare. Unele au mers mai departe și au ales să abandoneze acțiunile de ajutorare. În 1841, Loja Tweed din Kelso a decis să facă acest lucru. Un sfert din fondurile existente erau reținute de către lojă, în timp ce restul fondurilor au fost trimise către toți cei care aveau dreptul să primească ajutoare.¹⁷ Peste 230 de membri primiseră plăți, un număr care arăta că loja operase ca și o societate de ajutor cu înclinații masonice, nu ca și o mică instituție de socializare.

Lojele din Edinburgh care atrăseseră membri de elită, sau care aveau fonduri speciale pentru aceștia, erau mult diferite față de lojele din provincie care se luptau să existe ca și societăți de ajutor. Dar averea acestora adeseori fluctua dramatic. Să luăm ca și exemplu Loja Holyrood House, fondată în 1734 de cinci masoni în piatră, trei alți meșteșugari și doi domni. În 1758 începuseră să se întâlnească în apropierea Universității. Un număr mare de inițiați erau doctori și studenți la medicină. După o perioadă în care aproape că își încetase activitatea, loja a revenit cu un leadership puternic și cu membri din structura superioară a societății, cum ar fi avocați, bancheri, ofițeri și alți membri ai elitei burgheze. Lojele din Edinburgh aveau în general tendința de a fi dominante în cadrul Marii Loje a Scoției (creată în 1736), în mare parte din cauza unei comunicări deficitare, astfel că Holyrood devenise cea mai puternică. Virtual, până în anii 1800, această lojă devenise cea care conducea Marea Lojă a Scoției; se cunoștea de asemenea că era dominată de către Whigs.¹⁸

Cum reușea idealul masonic de frăție universală, care a evoluat în secolul XVIII, să se potrivească cu patriotismul și politica, celelalte două elemente de loialitate? Erau întradevăr lojele acele locuri ideale pentru egalitatea oamenilor care aveau diferite proveniențe, clase sociale sau credințe? Masonii, atunci când se aflau în lojă, se presupunea că erau peste partidele politice, dar uneori interesele lor se mai și intersectau cu aceste partide. Întradevăr, francmasoneria Britanică, ca și întreg, devenise foarte atașată de al său status quo – guvernarea Protestantă și dinastia Hanoveriană – putând fi privită ca și o mișcare politică. Este adevărat că unele loje

¹⁷ Vernon, History, 231

¹⁸ RS Lindsay, A History of the Masonic Lodge of Holyroodhouse (St Luke's) nr 44, 2 volume (Edinburgh, 1935) i. 251

acceptau iacobiții dar fără îndoială era evidentă înclinația înspre mișcarea politică generală.

Ca și diversitate, mixtura socială era acceptată la un grad mult mai mare în majoritatea instituțiilor, dar, așa cum am văzut deja, gusturile diferite și buzunarele mai adânci adeseori duceau la loje diferite pentru cei bogați și cei săraci. Alte forme de diversitate erau greu de obținut pentru că Scoția nu era o țară care să atragă mulți vizitatori de peste hotare sau un număr mare de imigranți – cu excepția săracilor Catolici Irlandezi, care cu siguranță nu doreau să facă parte din fraternitatea masonică.

Oficialii englezi și ofițerii staționați în Scoția erau totuși admiși în lojele Scoțiene. După stoparea mișcării iacobiților în 1745 – 1746, loje regimentale primiseră un statut de la Marea Lojă a Scoției și primele regimente care primiseră statutul Scoțian fuseseră cele Englezești. Și alte forme mai exotice de străini începuseră să fie primiți. Holyrood House și alte loje din Edinburgh au înrolat cu bucurie doi pantofari musulmani, Turci, recomandați de frații din alte țări, iar în 1784 Holyrood au primit doi Ruși care erau în trecere, și despre care se credea că erau Ortodocși ca și credință.¹⁹ Loja Inveraray a primit în 1802 trei nobili – unu francez, un italian și un șambelan al țarului Rusiei: cel mai probabil au fost oaspeții ducelui de Argyll, care s-a considerat maestrul lojei timp de câteva decenii.²⁰ Dar cea mai mare prezență străină în loje în această perioadă era asigurată de către Francezi. În perioada 1810 – 1814 mulți prizonieri de război Francezi au fost eliberați în orașele din sudul Scoției. Cei care deja erau masoni li s-a permis să intre în loje cum a fost Kelso și cei care nu erau masoni, fuseseră inițiați. Sentimentele de fraternitate începuseră să se piardă pe măsură ce prizonierii Francezi începuseră să își formeze propriile lor loje, fără să ceară garanția Marii Loje, susținând că acțiunile lor erau perfect justificate din punct de vedere al tradițiilor masonice franceze.²¹ Dar prezența lor a adus câteva beneficii. În Kelso s-a observat că standardele lojelor în ceea ce privește conversația și cântecele deveniseră "foarte ridicate datorită manierelor politicoase și puterilor vocale ale fraților Francezi".²²

Astfel, inamicii pe timp de război găsiseră de ajutor să devină masoni, iar prizonierii erau tratați ca și frați de către cei care îi capturaseră. Un astfel de caz a fost cel al unui căpitan de navă Scoțian care a fost forțat să naufragieze pe una din coastele Spaniei. Acesta a devenit prizonier de război, dar când a fost adus în fața lui Don Antonio de Pizarro,

¹⁹ Lindsay, History, i, 222-3

²⁰ John Johnstone, The History of Inveraray Masonic Lodge, Nr 50 (n.d.), 25, 31

²¹ Vernon, History, 46, 69, 201; Lyon, History, 62-3

²² Vernon, History, 131

gubernatorul Taragonei, acești doi oameni au descoperit că sunt francmasoni. Pizarro l-a eliberat pe căpitan împreună cu tot echipajul și le-a permis să navigheze înspre Gibraltar. Când Marea Lojă a Scoției a auzit acest lucru, în anul 1762, le-a dat ordin tuturor lojelor să îi acorde lui Pizarro titlul de membru onorific.²³ Este posibil ca popularitatea masoneriei în rândul forțelor armate să fi fost oarecum influențată de această speranță că membrii capturați ar putea să dea peste inamici care i-ar fi putut trata ca și frați.

Acest incident al frăției cu privire la datoria patriotică, a ridicat problema conflictului loialității. Marea Lojă a decis în această privință în anul 1778. Loja din Kelso a început să aibă probleme din cauza zelului patriotic excesiv în războiul împotriva coloniștilor Americani. Un partid care recruta pentru Atholl Highlanders – al cărei comandat era un francmason Englez – a fost primit la Kelso de către lojă, care a defilat alături de soldați și le-a oferit fiecărui nou recrut care se înrola, o recompensă din fondurile lojei, de 3 guinee. Plângeri au fost depuse la Marea Lojă, care a stabilit că recompensele reprezentau o utilizare necorespunzătoare a fondurilor lojei, care ar fi trebuit să fie alocate înspre cei săraci și înspre cazurile de forță majoră. Mai mult, o astfel de conduită a adus în discuție faptul că masoneria se "prostitua". "Masoneria este un Ordin al Păcii și îi privește pe toți oamenii ca fiind Frați și Masoni, fie că sunt pe timp de pace sau în război unii cu ceilalți, fiind cetățeni ai țărilor implicate."²⁴ Nu s-a specificat ce însemna acest lucru în practică, dar mesajul părea a fi acela că servind în forțele armate ale unei țări era o datorie patriotică, iar masoneria nu ar trebui să fie folosită pentru a ajuta la ducerea unui război. Totuși, în 1797, Loja Sf Andrews a fost de acord să contribuie cu 2 guinee fiecărui voluntar care se înscria pentru apărarea țării pentru că "se arăta o situație alarmantă a Afacerilor Publice" – o altă amenințare a invaziei Franceze.

Pe timp de criză, uneori tensiunile politice păreau să erupă în interiorul francmasoneriei. Și au existat câteva crize la fel de intense ca și cele din anii 1790, pornite de către Revoluția Franceză. În unele zone exista un entuziasm incipient față de ideile revoluționare, apărând multe societăți politice radicale și asociații. În anul 1791 Marea Lojă a ordonat ca lojele să nu aibă putere să excludă membrii pentru că ideile lor cu privire la politicile publice ale satului sau orașului lor difereau față de majoritatea, ceea ce ducea adeseori la conflicte în cadrul lojelor din provincie.²⁵ Dar existau anumite temeri cu privire la faptul că anumite loje primeau persoane cu vederi radicale, sau cel

²³ Lindsay, Holyroodhouse, i. 142-3

²⁴ Lyon, History, 89; Vernon, History, 127

²⁵ Lyndsay, Holyroodhouse, i. 246

puțin se credea că le pune acestora la dispoziție un loc în care să se întâlnească. În anul 1793 s-a raportat că unele loje din interiorul și exteriorul Edinburgh le permiteau Prietenilor Poporului să își țină adunările în locațiile lor. Evident că acești radicali fuseseră la început inițiați, dar Marea Lojă a hotărât ulterior excluderea lor, observând faptul că aceștia nu erau oameni a căror existență în cadrul lojei să ajute la creșterea fondurilor – aceștia erau prea săraci pentru a fi francmasoni, și mai mult aveau tendința de a fi turbulenți și insubordonați. Mai târziu, patru membri a Lojei Journeymen din Edinburg au fost suspendați pentru că au continuat să permită intrarea radicalilor.²⁶ Aceasta era o discriminare politică – dar, pentru că Franța revoluționară și Britania erau pe punctul de a porni un război, putea să fie justificată ca și o loialitate patriotică masonică față de regimul actual.

Trecerea unui act în anul 1799 care scotea în afara legii jurămintele secrete ar fi părut că amenință francmasoneria, dar lojele masonice care erau deja constituite erau absolvite de respectarea acestui act, cu condiția să fie înregistrate la autoritățile locale. Unora le-a fost frică de faptul că lojele masonice erau formate din persoane cu vederi radicale periculoase, dar totodată mulți nobili și câțiva membri ai familiei regale erau masoni. Întrădevăr, prințul de Wales era Mare Maestru al Angliei și urma să devină Mare Maestru al Scoției în anul 1806. A condamna francmasoneria Britanică ar fi însemnat un atac la coroana regală. Administratorul senior și maestrul unei loje au fost totuși acuzați de răzvrătire și folosirea de jurămintele nelegale în anul 1800, dar ulterior au fost achitați. Întreaga afacere a reprezentat rezultatul unor dispute între unii masoni Ayrshire. Un grup de oameni s-au desprins din loja de Maybole și au format o nouă lojă. Vechea lojă a susținut că unii dintre persoanele care au ales să constituie noua lojă erau membri ai unei organizații nelegale, United Irishmen, și că în noua lojă Biblia a fost înlocuită cu o copie a cărții revoluționare scrisă de Thomas Paine, *Rights of Man*.²⁷

Cazul a fost închis, dar câțiva ani mai târziu, chiar Marea Lojă a fost devastată de divizările politice. În 1807, Dr John Mitchell, maestru al Lojei Edinburgh Caledonian, a propus o moțiune în Marea Lojă a Scoției pentru a trimite o adresă către Regele George III. În contextul crizei politice a acelor timpuri, adresa propusă avea să felicite în mod implicit regele pentru stoparea regimului Whig și instalarea înlocuitorului Tory. Marea Lojă a fost la început divizată. Mitchell a pierdut moțiunea pentru trimiterea adresei – dar la un singur vot. Mitchell a reușit apoi ca Loja Edinburgh Caledonian și alte câteva

²⁶ Lyndsay, Holyroodhouse, i. 246-7

²⁷ LD Wartski, "The Maybole trial", Grand Lodge of Scotland Year Book (1985) 69 – 71; Lyon, History, 324 – 9.

loje să se despartă de Marea Lojă, ceea ce a dus la împărțirea masoneriei Scoțiene într-o Mare Lojă dominată de Whig, susținând neutralitatea politică, și cei care îl susțineau pe Tory. Abia în anul 1813 această despărțire a fost încheiată.²⁸

S-ar putea să fi învățat o lecție din aceste evenimente care au împins Marea Lojă să evite implicarea într-una dintre cele mai intense dezbateri politice ale acelor vremuri, agitația crescând până la momentul marelui Act al Reformei (1832), care a căutat să crească electoratul. Un corp masonic, "Royal Arch Chapter of Freemasons" din Cupar, au luat o poziție politică remarcabilă prin petiționarea parlamentului să aprobe reforma.²⁹ Alte loje au ales să se îndepărteze de acest subiect. Loja Kelso a stopat întâlnirile timp de zece ani.³⁰ În loja Hawick, numărul membrilor care se mai prezentau la întâlniri a scăzut rapid. După ce Actul Reformei a fost aprobat, loja s-a alăturat unei procesiuni triumfale compusă din aproape o mie de oameni, o demonstrație politică a apartenenței și susținerii lui Whigs. Dar apoi loja nu s-a mai întâlnit timp de aproape trei decade.³¹ Există multe dovezi despre faptul că partea de sus a societății simțea o amărăciune cu privire la aprobarea Reformei, apărând astfel dispute care au dus la ruperea unor prietenii de o viață. Era evident că această amărăciune exista și în alte loje. Posibil acesta era motivul pentru care numărul de noi inițieri a scăzut în decadele de mijloc ale secolului.

Pericolul extern era acela de a apărea o nouă unitate patriotică. În anii 1850 – 1860 percepția amenințării unei invazii Franceze a dus la crearea unor companii de pușcași voluntari. Un regiment de Pușcași Voluntari din Edinburgh a apărut și în 1859 a fost format în interiorul "Companiei Francmasonerie". Aceasta s-a impus și era condusă de Căpitanul WA Lawrie, Mare Secretar și autor al "Istoria Francmasoneriei și a Marii Loje a Scoției", publicată în același an. Această unitate armată masonică a existat în anii 1890.

În timpul Primului Război Mondial, francmasoneria Scoțiană și-a îndreptat eforturile înspre susținerea cauzelor umanitare, cum ar fi spitalele militare, dar mișcarea patriotică s-a intensificat.³² Războiul a ridicat anumite probleme cu privire la natura internațională a frăției masonice. În 1916 s-a stabilit ca toți membrii lojelor Scoțiene care s-au născut sau erau cetățeni ale țărilor inamice, să nu mai participe la întâlnirile

²⁸ Gould, History, iii. 267 – 9; Lyon, History, 285 - 310

²⁹ House of Lords Journal 63 (4 Oct 1832)

³⁰ Vernon, History, 138

³¹ Vernon, History, 204-5

³² John Agnew, William Russel și AN MacInnes, History of the Province of Dunbarthonsire, 1739 – 1989 (Glasgo, 1991), 43

lojelor.³³ În acest caz s-a acceptat ca Marea Lojă a Angliei să conducă și același lucru s-a întâmplat probabil și în cel de-al doilea Război Mondial. Dar situația era mai complicată pentru că mulți dintre cei născuți în țările inamice și care deveniseră masoni erau refugiați și li se acordaseră naționalitate Britanică. S-a acceptat un compromis: astfel de cazuri trebuie considerate ca fiind individuale, iar excluderea din lojă nu ar trebui să se facă automat.³⁴

Astfel, politicile naționale se intersectau cu francmasoneria. Mult mai comune erau legăturile dintre loje și autoritățile guvernamentale locale. Pot fi multe exemple în acest sens, dar doar trei situații vor fi prezentate aici, situații care demonstrează cât de strânse erau astfel de legături. În Greenock în anii 1760 s-a decis să se construiască o primărie. Loja masonică locală a contribuit cu un aport generos – oferindu-i-se dreptul de a se întâlni în interiorul clădirii. În 1877, după ce noi clădiri municipale fuseseră construite, dreptul lojei de a se întâlni în noile clădiri a fost acordat și până astăzi, Loja Greenock se întâlnește în "Salonul Primăriei".³⁵ În Vechiul Aberdeen, la sfârșitul secolului XVIII, un aranjament similar a avut loc. Ghilda comercianților și companiile de negoț s-au unit cu loja masonică pentru a construi o nouă casă în oraș, unde un etaj era folosit de către companii și celălalt de către lojă. În final, cel de-al treilea exemplu este cel al casei construite în St Andrews la sfârșitul secolului XIX și care are un mic pasaj lateral care duce la camerele lojei masonice, încorporate în clădire. Aceste clădiri arată relația dintre masonerie și autoritățile locale, care acum ar fi de neconceput. Pare că francmasonii căutau să domine consiliile, dar cei implicați vedeau lucrurile altfel. Un simț al datoriei civice și a bunului mers public îi determina pe oameni să devină consilieri, iar astfel de valori erau în rezonanță cu idealurile masonice și cu sentimentul de fraternitate. Francmasonii se vedeau (cu precădere la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX) nu ca făcând parte dintr-o instituție periferică, ci ca una care stătea în centrul societății, o elită a virtuozității civice. Aceștia erau o forță benefică, determinată să muncească pentru comunitate.

³³ The Scotsman, 5 Mai 1916, p 7

³⁴ JW Stubbs, "The last fifty years", în AS Frere (ed) Grand Lodge, 1177 – 1967 (Oxford, 1967), 182

³⁵ HS Tibbles, "Lodge Greenock Kilwinning No xii, 1728-2003", Grand Lodge of Scotland Year Book (2005) 90 - 107

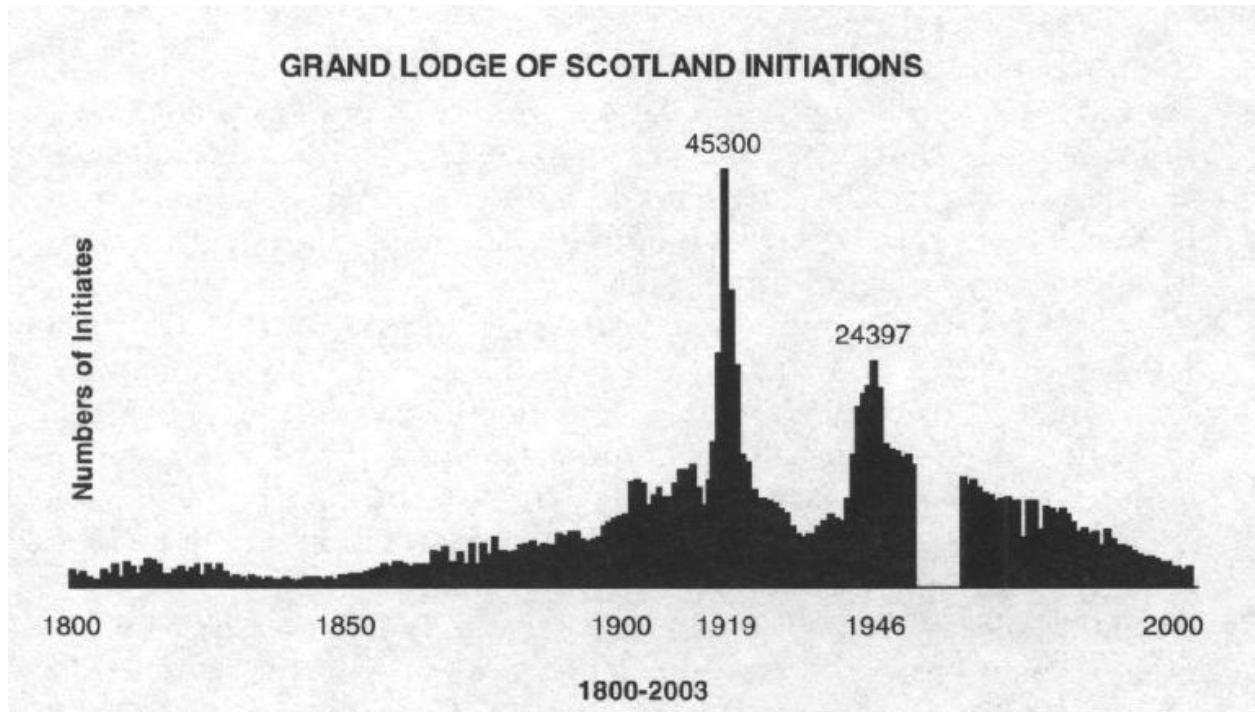

Figura 1: Inițierile din cadrul Marii Loje a Scoției

Înregistrările Marii Loje a Scoției permit descoperirea numărului inițierilor din fiecare an, începând din anul 1800 (vezi Figura 1).³⁶ Graficul arată un nivel al inițierilor situat între o mie și trei mii pe an în primele decade ale secolului XIX, cu un declin înregistrat în perioada 1830 – 1850. Luând în considerare faptul că toată populația creștea vertiginos, francmasonii pierdeau teren. Dar apoi, de la sfârșitul anilor 1850, trendul s-a menținut puternic crescător până în 1914. De la o mie sau două mii de inițiați pe an, cifrele ajunseseră la 13.000 inițiați pe an. Francmasoneria prospera și se extindea, iar cifrele arătau că Scoția era o țară masonică mult mai bine dezvoltată decât Anglia. În anii 1870, de exemplu, Scoția avea o populație de aproximativ 15% din mărimea Angliei și a Țării Galilor, dar numărul inițiaților masoni era cu peste 50% mai mare decât toți cei din Anglia.³⁷ Cifrele inițierilor din Scoția nu sunt totuși un ghid cu o acuratețe mare,

³⁶ Graficele pentru secolul XIX și pentru primul Război Mondial au fost de mult timp printate, dar se pare că nu au stârnit interes. Vezi Lyon, *History*, 473-4 și Lindsay, *Holyroodhouse*, ii. 505. La acestea pot să fie adăugate grafice și pentru restul secolului XX, care au fost adunate și realizate de către Bob Cooper, Curator al Marii Loje a Scoției. Îi sunt recunoscător acestuia pentru că mi-a permis să folosesc rezultatele muncii sale.

³⁷ Această generalizare se bazează pe date oferite de către Andrew Prescott.

pentru că multe loje supervizate de către Marea Lojă a Scoției erau formate în străinătate, împrăștiate în întregul Imperiu Britanic – Scoția avea o proporție mult mai mare de loje în alte țări decât aveau Anglia și Țara Galilor.³⁸ Totuși se pare că, chiar și după ce s-a făcut această constatare, numărul masonilor creștea tot mai mult în Scoția. Masoneria a crescut și în rândul celor bogați din lumea industrială și comercială, în clasele de mijloc și în secțiuni ale clasei muncitoare. Dar așa cum în trecut oamenii din toate clasele erau frați și "la același nivel", în practică loja în care cineva se înscria era adeseori stabilită de către clasa socială în care respectivul se afla.

Primii ani ai primului Război Mondial, între 1914 și 1916, au cauzat un declin în numere, dar apoi s-a întâmplat ceva remarcabil. Inițierile au explodat, ajungând la 45.000 pe an în anul 1919.³⁹ Una dintre presupunerile aproape sigure cu privire la marea expansiune a numerelor era numărul mare de recruți care se înrolau în forțele armate și apoi de demobilizarea lor. Pentru acești oameni, separați de casele și familiile lor, trimiși în locuri necunoscute printre străini, s-a imprimat nevoia de a face parte dintr-o frăție, ceea ce i-a făcut să apeleze la francmasonerie, care le oferea o anumită identitate în acea lume străină în care fuseseră aruncați. De asemenea, le erau oferite anumite beneficii și ajutoare dacă erau răniți, și ajutoare familiilor lor dacă erau omorâți.

O astfel de rapidă expansiune a adus bucurie dar și îngrijorări cu privire la candidați care nu erau potriviți și la proceduri incorecte. În 1917 o mare lojă provincială a raportat că lojele creșteau cu o "rată fenomenală", dar și-a exprimat îngrijorarea cu privire la calitatea candidaților. Era nevoie să se aibă în vedere evitarea candidaților "necorespunzători" – și "candidații care intrau în lojă cu scopul de a primi ajutor, mai degrabă decât cu scopul de a fi de ajutor fraților lor, nu ar trebui să fie încurajați."⁴⁰ Ca și răspuns la vârfurile din 1918 – 1919, s-a introdus o regulă cum că o lojă nu are voie să inițieze mai mult de șapte candidați într-o singură ședință, acesta fiind unul dintre motivele pentru care numărul inițiaților a început să scadă în anii care au urmat. Din punct de vedere financiar, era prea târziu. Fondurile Marii Loje pentru plățile ajutoarelor s-au dovedit a fi necorespunzătoare, iar multe cereri au trebuit să fie respinse.⁴¹

³⁸ Acest lucru este adevărat și astăzi. Din lojele aflate sub jurisdicția Marii Loje Unite a Angliei, 9,4% se află în străinătate, în timp ce 42% din lojele aflate sub conducerea Marii Loje a Scoției sunt localizate în străinătate. Vezi Grand Lodge of Scotland Year Book (2005) 36 și, pentru Anglia, Directory of Lodges and Chapters (2006).

³⁹ Vârful inițierilor în Anglia a venit mai târziu, în anul 1923, ajungând doar la 27.000.

⁴⁰ Agnew, Russell și MacInnes, Dunbartonshire, 43

⁴¹ The Scotsman, 4 Noi 1921

Fără îndoială, cel puțin un ofițer al Marii Loje a văzut acest boom al numerelor ca și răsăritul unei noi ere. Acesta a declarat că "Masoneria a jucat un rol important în război. Era un confort moral pentru cei care se aflau în tranșee și pentru acei prizonieri care au găsit alături frați care să îi ajute în orele lor cele mai negre. Înclin să cred că francmasoneria va deveni coloana vertebrală a țării. Toți masonii capabili erau buni cetățeni."⁴² Bineînțeles că acest vis masonic național nu s-a materializat.

Până în anii 1930 recrutarea celor inițiați a scăzut până a ajuns sub cifrele de dinainte de război, iar depresia economică și ratele mari de șomaj erau în mare parte responsabile. În 1923 masonii se mândreau în cadrul lojelor cu realizarea "unor servicii splendide în micșorarea catastrofei cauzată de șomaj" dar mulți nu și-au mai permis să intre sau să rămână activi ca și masoni, chiar dacă ei erau deja masoni.⁴³ Fără îndoială, Christopher Harvie a susținut că în acea perioadă francmasoneria a oferit una dintre "cele câteva arii de mixturi interclase" din Scoția. El a comparat acest aspect al masoneriei cu rolul foștilor angajați ai serviciilor cum era Legiunea Britanică, și care de fapt, chiar s-au suprapus.⁴⁴ În 1920 un fost ofițer își aducea aminte cu melancolie de toți prietenii pe care i-a pierdut în război și cum cei care acum trăiau simțeau că se aflau într-o societate postbelică nouă, străină:

"Gândurile mele s-au îndreptat apoi la modul cum noi cei care am plecat putem să ne aducem aminte și să îi ținem aproape pe prietenii noștri plecați, și să îi aducem mai aproape pe cei care au rămas în serviciu, sub forma unei societăți prietenoase care nu ar putea să existe în condiții militare."

A fondat apoi Loja Queen's Edinburgh Rifles (Scoțienii Regali) în care ofițeri și nu numai putea să vină și să își reamintească acea camaraderie din tranșee.⁴⁵

În cel de-al doilea Război Mondial, tiparul primului război s-a repetat, deși la o scară mai mică. În Marea Lojă a Angliei au existat rapoarte despre un număr mare de inițieri nepermise care au avut loc în forțele armate din Egipt.⁴⁶ Loja Canongate și Leith, favorita

⁴² The Scotsman, 1 Dec 1920

⁴³ Agnew, Russell și MacInnes, Dunbartonshire, 47

⁴⁴ Christopher Harvie, No Gods and Precious Few Heroes: Scotland, 1914 – 1980 (Edinburgh, 1981), 126. Harvie a încercat să ghicească/să estimeze numărul masonilor din Scoția: 10% din populația adultă de sex masculin.

⁴⁵ W Kerr, Loja Queen's Edinburgh Rifles (Scoțienii Regali), Nr 1253. Povestea Fundației și a Vechii Istoriei a Lojei,

http://www.grandlodgescotland.com/index.php?option=com_content&task=view&id=183&Itemid=167 (noi 2007)

⁴⁶ Stubbs, "Ultimii 50 ani", 185 - 186

celor care serveau în marină, a stopat inițierile pentru că era invadată de petiții pentru a deveni membri.⁴⁷ Perioada postbelică nu a fost nici pe departe la fel de grea ca și după primul război. A existat un declin, dar chiar și în anii 1980 existau aproximativ 8000 de inițieri în fiecare an. S-a observat totuși un declin înspre două sau trei mii de inițieri pe an. Trendul era în scădere deja de o jumătate de secol. Evident că acest lucru a creat disperare printre masoni, dar dacă se privește dintr-o anumită perspectivă a pus o anumită greutate pe participările la slujbele organizate de biserică în această perioadă. Societatea și cultura s-au schimbat repede, noi forme de socializare și legături între tineri, precum și noi forme de amuzament apăruseră, ceea ce a avut un impact puternic asupra celor bătrâni.

Așa cum a fost arătat, lojele vechi recrutau doar lucrători în piatră, oameni pricepuți, dar în timp s-a dezvoltat o mixtură a membrilor, care varia de la nobili la oameni muncitori, cea mai largă scară de membri ai instituțiilor, cu excepția bisericii. Dar deși maeștrii în piatră erau depășiți de cei din clasele superioare, masoneria Scoțiană a reușit să formeze o clasă muncitoare puternică din rândul membrilor. Sunt încă loje care au cuvântul "operativ" în titlu și multe alte loje formate în totalitate din negustori pricepuți.

Diferențele dintre francmasoneria Engleză și cea Scoțiană din timpurile moderne nu au fost investigate niciodată, dar se pare că elementul clasei muncitoare în francmasonerie este mult mai puternic în partea de nord a graniței; și a fi un mason în Scoția este considerat a fi mult mai ieftin decât în Sud, astfel reușind să atragă oameni cu venituri mai mici. Printre explicațiile acestei diferențe de clasă între masonerii, este și modul diferit în care acestea au evoluat. În Scoția modernă masoneria a apărut direct din organizații de oameni muncitori, în timp ce în Anglia, lojele începuseră să apară la începutul secolului XVIII și erau în mare parte realizate de către oameni din clasele mijlocii care virtual, nu aveau nicio legătură cu organizațiile muncitorești.

Istoricii academicieni din Anglia au fost foarte recalcitranți până recent cu privire la studierea rolului francmasoneriei în societate și cultură – pentru că aceștia erau suspicioși cu privire la "breaslă", sau pentru că acele foarte multe prostii scrise despre francmasonerie îi determinau să nu intervină, sau poate pentru că există o tendință de a se considera că o astfel de mișcare secretă nu își va dezvălui niciodată arhivele. Totuși, așa cum acest articol demonstrează, în Scoția, mai mult decât în orice altă țară, masoneria este adânc înrădăcinată în trecutul națiunii – atât la bine cât și la rău. A fost chiar vina mișcării masonice faptul că academicienii au refuzat să studieze istoria

⁴⁷ CM Douglas, A History of Canongate and Leith, Leith and Canongate, No 5 (Edinburgh 1949), 160

francmasoneriei. La începutul secolului XX, cu cinele la care erau permise și soțiile masonilor, cu procesiunile publice și ceremoniile lor, masoneria a început să existe în mod public. Dar în timp, "breasla" din Anglia a devenit tot mai mult retrasă, cu un profil tot mai puțin vizibil și mult mai secretoasă. Nu se știe de ce s-a procedat așa, dar ceea ce se crede este că din cauza perioadei interbelice, când francmasoneria a suferit lovituri din toate părțile (extrema stângă și extrema dreaptă), aceasta a ajuns să devină atât de secretoasă. Comuniștii au denunțat-o pentru că încuraja înfrățirea în detrimentul diviziunii claselor, în timp ce lupta clasei avea nevoie de muncitori pentru a rezista. Extrema dreaptă a denunțat masoneria pentru idealurile sale de înfrățire internațională. Masonii mi-au spus uneori "trebuie să fie ceva bun rămas în noi – am fost persecutați atât de Hitler cât și de Stalin". Atacurile politice s-ar putea să fi ajutat la această intrare a masoneriei în secretomanie – dar astfel de secrete duc la suspiciuni tot mai mari cu privire la mișcare. În ultimele decade, francmasoneria Britanică și-a schimbat totuși politicile și a devenit mult mai receptivă la interesul extern. A acceptat nevoia unei reveniri în ceea ce privește relațiile publice, iar interesul istoricilor profesioniști în trecutul mișcării s-ar putea să fie satisfăcut prin intermediul cooperării. Arhivele sunt acolo, o sursă bogată dar neglijată de istorie socială și culturală.

DAVID STEVENSON